

XII. RONDVRAAG. Ds Spier vraagt naar de mogelijkheid, de Mededeelingen alsnog in een of anderen vorm te behouden. De voorzitter wijst hem op de diverse praktische bezwaren.

XIII. JAARVERGADERING. De voorzitter vraagt naar voorstellen voor onderwerpen voor de volgende jaarvergadering, en deelt mede, dat het bestuur reeds op één onderwerp en spreker de hand kon leggen, t.w. De wijsgeerige achtergrond van de dialectische theologie. De heer Smit noemt: Causaliteit; Ds Wielenga: Het verband tusschen den keizertijd en de huidige situatie in het Oosten, vooral met het oog op de zending.

XIV. SLUITING. De voorzitter sluit de vergadering.

VERSLAG VAN DE STUDIECONFERENTIE OP 4 EN 5 JANUARI 1943
TE AMSTERDAM.

De openbaren vergadering werd gewijd aan het referaat van Prof. Dooyeweerd over de leer van den mensch in de wijsbegeerte der wetsidee. De bespreking na dit referaat werd voortgezet op de avondvergadering van den eersten conferentiedag, zoodat dit onderwerp mede een deel van de eigenlijke studieconferentie in beslag nam. Op dien avond bleek echter, dat de bespreking bij lange na niet gereed kwam. Om hieraan tegemoet te komen was de voorzitter bereid, zijn eigen onderwerp te laten vervallen, en de morgenvergadering van den tweeden dag eveneens aan de bespreking van Prof. Dooyeweerd's referaat te wijden. Hierdoor werd inderdaad gewonnen, dat de bespreking beter tot haar recht kwam. Dit kwam ons echter te staan op het verlies van Prof. Vollenhoven's referaat over Logica. Uit den aard der zaak weten we niet, hoe gevoelig dit verlies is geweest; vast staat echter wel, dat het een ernstig, hoezeer onvermijdelijk, gemis beteekende.

De voorzitter opende de openbare jaarvergadering op 4 Januari met het lezen van Ps. 46, nadat Ps. 46:1 was gezongen, en ging voor in gebed.

De voorzitter heet de in grooten getale aanwezige leden en belangstellenden hartelijk welkom en releveert een en ander van de lotgevallen der vereeniging in het afgelopen jaar. In het bijzonder vermeldde hij de ernstige teleurstelling die ons trof door de opheffing der Mededeelingen, die het voornaamste contact vormen tusschen de vereenigingen en hen, die ons werk steunen zonder zelf lid der organisatie te zijn. Wij hopen echter, aldus spr., dat het innerlijk contact, dat gevermd wordt door Uw sympathie en liefde, zal blijven. Doch naast de mediten, die niet gering waren, zijn er ook redenen tot blijdschap, zoewel wat den brederen kring van het gereformeerde leven in ons land, als wat den engeren kring van onze vereeniging aangaat. Niet alleen had het cursus-werk goeden voortgang, ook op de studerkamer werd winst geboekt; er kwam verdieping en verrijking bij het bezinnen op vragen van systematiek en geschiedenis. En wij mogen ook ditmaal U iets van die winst doen vernemen, en wel op het gebied der anthropologie.

De leer van den mensch staat zoewel bij onze tegenstanders als bij hen die ons het naast staan in het centrum der belangstelling. En geen wonder: de vraag aangaande den mensch en haar antwoord staan in het nauwste verband met onze geloofskennis aangaande God, met onze kennis omtrent de wereld in haar geheel, met onzen kijk op voor- en nageslacht, en op ons zelf.

Iets daarvan wil Prof. Dooyeweerd in dit middaguur U geven in zijn referaat.

Hierop gaf de voorzitter het woord aan Prof. Dooyeweerd.

Prof. Dooyeweerd heeft, gelijk bekend, van zijn referaat een résumé gegeven in twee en dertig uitvoerige stellingen, die gepubliceerd werden in het laatste nummer van de CB van 1942. Hij begon met de vermelding van enkele storende fouten, die bij het afdrucken zijn ingeslopen. We geven zijn correcties hier weer, opdat onze leden ze kunnen aanbrengen:

Stelling 15 op blz. 138, 2de al., voorlaatste zin: "voor physische" moet zijn "voor-psychische".

In stelling 16 is iets uitgevallen. Er staat op blz. 138, derde regel: "verrichtingen der anima rationalis moet hebben gezien". Achter

het woord "rationalis" is uitgevallen: "in de act-structuur van het lichaam". Deze uitgevallen woorden komen er in het zinsverband juist op aan.

Voor zeer velen zal de lezing en bestudeering van de 32 stellingen niet een gemakkelijke en terstond vruchtdragende bezigheid zijn geweest. Wie echter niettemin dit resumé eenige malen langzaam doorlas en overwoog, zal bij het aanhooren van het referaat tot de aangename ontdekking zijn gekomen, dat de meeste moeilijkheden onder de heldere uiteenzetting van Prof. Dooyeweerd verdwenen.

Gelijk het begin van dit verslag doet zien, was de bespreking zeer breed en langdurig. Een vrij nauwkeurig beeld van den omvang dezer discussie verkrijgt men als men weet, dat een stenografisch verslag van referaat en bespreking, in een schoolschrift gemaakt, niet minder dan 67 pagina's besloeg, waarvan slechts 22 het referaat zelf betroffen.

Op de middagvergadering werden vragen en opmerkingen gemaakt door de heeren Van Os, Dr. Groen en Dr. Hartkamp. Op den avond van den eersten conferentiedag namen aan de discussie deel de heeren Dr. C.J. Sikkels, Dr. J.M. Spier, Brants, Drs. Begemann, Drs. Verburg, Dr. Diemer, Mr. Bouman, Van Popta, Smit, Dr. Visser, Dr. Smits, Dr. Vink en Prof. Vollenhoven. Bijwijlen was de bespreking uiterst levendig. Niet zelden ontwikkelde de beantwoording zich tot een dialoog tusschen referent en vraagsteller, en een enkel maal dijde deze dialoog uit tot een gesprek waaraan door drie of vier leden - den referent niet mee erkend - werd deelgenomen. Een enkel maal dreigde de bespreking een weinig te verlopen door niet terstond gesignaleerde misverstanden, maar over het algemeen bracht de discussie belangrijk verder. Bij een onderwerp van zoo breede strekking is er niet zelden kans op een bekende, doch vaak overdreven controvers tusschen de a- en b-faculteiten, die volgens sommigen beteekent dat die beide elkaanders taal niet verstaan. Indien ooit, dan kan een bespreking van de leer omtrent den mensch aanleiding geven tot bloei van deze mythe: theologen en biologen, physici en historici, om niet meer te noemen, zijn er gelijkelijk bij betrokken. Uw secretaris mocht echter met zeldzame voldoening constateeren, dat van zulk een wederkerige waninterpretatie op geen enkel moment van heel deze ver en diep gaande discussie ook maar het geringste spoor gebleken is. Stellig is hierin een bewijs te zien van de draagkracht onzer samenwerking; een draagkracht die wij niet gemaakt hebben, maar die ons van boven gegeven is.

Bijzondere vermelding verdienen de opmerkingen van Prof. Vollenhoven, waarop ik hier iets dieper moge ingaan.

"Ik geloof, dat we met dit referaat winst hebben behaald", aldus spr., "Hoewel ik zelf moeilijkheden heb". De winst zag spr. in het feit, dat Prof. Dooyeweerd thans niet drie, doch vier lichaamsstructuren onderscheidt, hetgeen volkomen overeenstemt met de vier rijken in het aardisch geschapene.

De moeilijkheden, waarvan spr. gewaagde, waren deels bezwaren van historischen, deels van systematischen aard. Dat de Grieksche wijsbegeerte behandeld zou kunnen worden, wat haar geschiedenis betreft, als beheerscht door het thema van vorm en materie, daartegen had spr. ernstig bezwaar. Ook t.a.v. Prof. Dooyeweerd's uiteenzettingen omtrent Thomas, in wien spr. den Thomistiaan ziet, had Prof. Vollenhoven bedenkingen. Voorts maakte spr. een opmerking omtrent de verhouding van Aristoteles en Descartes en werkte zijn bezwaren tegen referents visie op de antieke wijsbegeerte aan de hand van een aantal voorbeelden nader uit.

De systematische bezwaren raakten het scheme tijdelijk-eeuwig, dat door ref. worden gebruikt. Een scheme functioneel-prae-functioneel lijkt spr. helder en verhelderend; maar waarom moet op heel het functioneële leven het stempel der tijdelijkheid gedrukt worden? Daartegen is bezwaar, ook om de consequenties: het verschil tusschen ons verband met Adam en dat met den Christus is een antithetisch verschil en niet een tijdelijk. Ref. loochent dit niet, maar zijn termen maken het duister en brengen ons noodeloos in moeite. Ref. spreekt van den mensch, wiens geest of ziel niet onderworpen zou zijn aan den tijdelijken dood. Maar de Schrift leert, dat God beide ziel en lichaam kan verderven: de ziel wordt gedood; de mens als levende ziel is onderworpen aan den dood; er is tweërlei verband, dat met Adam en dat met Christus, in het eerste is Adam middelaar, in het tweede de

Christus. Op de verbreking van het eerste verbond staat de dood, maar omdat daar herstel van mogelijk is wordt die genoemd de tijdelijke dood; op de verbreking van het tweede verbond volgt wat genoemd wordt de tweede dood, de eeuwige. Beide, de tijdelijke en de eeuwige dood, raken den geheelen mensch. Verder ziet spr. eenig bezwaar tegen de uitdrukking, dat uit de ziel alle uitgangen van het tijdelijk leven zijn. Spr. is geneigd het verschil van act en functie te aanvaarden, doch vermoedt dat het aantal der acten niet tot drie moet worden beperkt.

De beantwoording der vragen werd op den morgen van den tweeden dag voortgezet. De heeren Drs Begeman, Drs Verburg, Dr Diemer en Dr Spier en anderen namen opnieuw deel aan de discussie, die herhaaldelijk en met vrucht het karakter van dialoog of gesprek aannam. Prof. Dooyeweerd was in de gelegenheid een breede uiteenzetting te geven omtrent de mogelijkheid der logica als vakwetenschap, en vergoedde ons daardoor eenigermate het gemis van Prof. Vollenhoven's referaat. Aan het einde van dit deel der conferentie merkte de voorzitter met zichtbare voldoening op: we zijn vooruitgekomen. Als voornaamste punten noemde hij de onderscheiding van schepping en werding, van act en handeling, alsmede het verband tusschen de leer omtrent de ziel en het tijdsprobleem. Er zijn veel vragen over; we hebben geleerd, dat er nog een massa werk is, en dat er met trouw werken vooruitgang te bespeuren is. Uit naam der vergadering dankte de voorzitter den referent hartelijk voor zijn referaat en beantwoording der vragen.

's Middags hield Dr Groen zijn referaat over de beteekenis van de jongere ontwikkeling der natuurkunde (quantum-physics) voor de filosofie. Ook van dit referaat werden te voren stellingen in de CB gepubliceerd. Dr Groen bleek de kunst te verstaan zijn moeilijk onderwerp te behandelen op een wijze, die het ook volkomen oningewijden mogelijk maakte zijn betoeg van begin tot eind te volgen. Voor zeker niet een geringe prestatie. Aan de discussie werd deelgenomen door de heeren Dr Jenker, Dr Verhoef, Ir van Riessen, Dr Krans, Dr Diemer en Prof. G.J. Sizoo.

In een kort slotwoord dankte de voorzitter referenten, debaters en interruptanten, die allen hadden bijgedragen tot het vruchtbaar verloop van een conferentie, waaraan we, thuis gekomen, met dankbaarheid en vreugde zullen terugdenken.

VERSLAG VAN DE CONFERENTIE VAN CLASSICI, TEVEN'S LEDEN DER VvCW, OP DONDERDAG 12 EN VRIJDAG 13 AUGUSTUS 1943 TE AMSTERDAM.

In de torenzaal van het Americanhotel te Amsterdam vergaderde op Donderdag 12 en Vrijdag 13 Augustus 1943 een studiereferentie van classici, uitgaande van de Vereeniging voor Calvinistische Wijsbegeerte. Van de twaalf, die zich opgegeven hadden, bleken er twee verhinderd, zoodat de conferentie door een tiental gevolgd werd. De voorzitter, Prof. Dr. D. H. Th. Vollenhoven, merkte in zijn openingswoord op, dat een conferentie als deze beoogt rekenschap te geven van het besef dat een praec in opleiding ook medebrengt een groeter verantwoordelijkheid voor het leven van ons volk. Als classici en tevens werkende leden der VvCW vatten wij wel dat voor ons niet de vraag naar de competentie van wijsbegeerte en philologie in de eerste plaats de aandacht vraagt, maar veelmeer het inzicht, dat het afwijzen van alle synthese in de wijsbegeerte ook zijn consequenties heeft voor de klassieke philologie.

Dit te vatten en het uit te werken, daar ligt heel wat tusschen in. Enerzijds willen we ons inzicht verhelderen, anderzijds ons werk intensiveren, vandaar ook de keuze van de beide referaten.

Hierne gaf de voorzitter Dr K. J. Popma het woord voor zijn referaat "De beteekenis van een calvinistische geschiedenisbeschouwing voor de studie der Grieksche-Romeinsche oudheid". Uitgaande van de tegenstelling tusschen classicisme en historische beschouwing, welke hij niet bevredigend achtte, schetste spr. de exegese der antieke texten als voertuig van een reeks interpretatie-vormen, waarbij de geloofsinterpretatie als de leidende een bijzondere plaats inneemt. De theoretische bezinning op deze exegese leidt dan tot de strikt wetenschappelijke philologie. Deze laatste blijft voor den classicus-leeraar hulpmiddel, terwijl de exegese hoofdzaak is. Op dit referaat